

Szerkesztőségi Iroda:

Nagybeeskerek,

Zápolya-utca 1-ső szám,

hová a lap szellemi részét illető minden közlemény intézendő.

Kiadóhivatal:

Pleitiz Fer. Pál könyvnyomdája
Nagybeeskerek, Zápolya-utca 1.
hová a hirdetések, az előfizetések és a lap szétküldésére vonatkozó felszólalások intézendők

Telefon 21. szám.

TORONTÁL

POLITIKAI NAPILAP.

Főszerkesztő: Dr. BRÁJER LAJOS.

Előfizetési árak:

Egész évre — — — — 24 kor
Félévre — — — — 12 .
Negyedévre — — — — 6 .
Egy hónapra — — — — 2 .
— Egyes szám ára 8 fill. —

Hirdetések

a kiadóhivatalban fogadtatnak el.
Azonkívül az összes hirdetési irodákban.

Megjelenik

vasár- és ünnepnapok kivételével
mindennap délután 5 órakor.

Nagybeeskerek, 1909.

XXXVIII. évfolyam 235. szám.

Péntek, október 15.

A földéhség kuruzslói.

Budapest, október 14.

(B. L.) Érdekes, hogy a földéhség kérdése állandóan felszinen uszlik. A sajtóban nap-nap mellett merül fel egy-egy jóakaratu indítvány, mely ennek megszüntetésére törekszik. Magyar bérletrendszer címe alatt azt javasolja, hogy ne parcellázzuk és aprózzuk fel a nagybirtokokat, hanem honosítsuk meg azokon a tanyarendszert. A község vegye bérbe a nagybirtokot 50—90 évre és 10—25 holdas parcellákban adja ki kisbirtokosoknak. Természetes, hogy emellett áron és így nyerbőlve a kisbirtokosok. Az üzlet legombolyítását községi takarékpénztárak végeznék el. A bérlők kötelesek volnának minden 1000 vagy 2000 holdon valami mezőgazdasági gyárat vagy ipartelep létesíteni és családjuknak is alkalmas lakóhelyet építeni s gazdasági épületeket is emelni. Szerinte ilyenformán a nagybirtokosok sok épülethez jutna, idővel gyárakat és ipartelepeket kapna, a földműves családok pedig temelészövetkezetbe állva nagyban, tehát kevesebb költséggel értékesítenék termékeiket.

Ez az ötlet, ha jól megnézzük, kijelöli feleslegesen a nagybirtokosokat és gyáripárt akar alapítani azokkal, a kik ma sem tudnak megélni. Arról nem is beszél, hogyan történék majd a beruházások megváltása és mit kezdene majd a bérletből kikopott apának a fia.

Csodálatos naivság, hogy most nálunk mindenki egyszerre gyárakat akar alapítani. Azt senki sem kérdezi, hol van ehhez a forgóké, meg az ügyes munkás. De ha ezek, mint afféle pénzkérdések meg is oldhatók, hol van az elhelyezési terület? Gyárat építeni manapság nem nagy tudom.

mány. De annak vevőkört kell biztosítani és jövedelmező üzembentartásáról gondoskodni; ez a nehézség, ez a próbakö. Ne feledjük el, hogy egy gyár száz meg ezer munkáskeznek a dolgát láthatja el. Ennélfogva a gyárak állításának bizonyos természetes korlátai vannak. Például, ha a malomipart nézzük, mely bennünket a legközelebről érdekel, azt látjuk, hogy a malmok máris minden untalan leszállítják a saját munkaidejüket, mert különben liszttermelésük messze meghaladná a fogyasztást és a liszt a befektetett tőkék kamataival már a tárházban állva megdrágulna.

Nem tesz jó szolgálatot az agrár-érdeknek, aki folyton gyáralapításon járhatja a fejét, kivéve, ha az a gyár tényleges szükségét pótol, vagyis meglévő nyersanyagokat értékesebb alakra dolgoz fel. De e részben nálunk majd semmi találatosság sem mutatkozik. Minden falu gőzmalom, vagy szeszgyárat akar állítani. Viszont más nyerstermények, melyekre gyáripárt lehetne és kellene alapítani, kihasználatlanul hevernek. Például itt van a szőlőtermelés. A tömérdék szőlőmag mihaszna elkallódik, pedig belőle becses olajat és még becsesebb fekete festéket lehetne gyártani. Borkösvet sem csinálnak az országban sehol. Hűtőházakkal, esetleg olcsó jégvermekkel, ezer és ezer hektó mustot lehetne erjedtetni, vagyis lefojtva tartani és például karácsonykor a gyermekek és asszonyok öröme az edesen forgalomba bocsátani. Ezzel nem gondol senki, pedig nagyon könnyen megvalósítható. Egész országban komisz és ártalmas faecetet fogyasztunk. Budapesten például a borecet — pedig dehogy is borecet — drágábban kelendő, mint a legfinomabb

bor. Hanem azért egy termelőnek sem jut eszébe: bor helyett mindjárt ecetet gyártani.

Ha mi a népet a mezőgazdaságtól gyárakba csábítjuk, minthogy a föld nem versenyezhet a gyári napszámmal, előbb-utóbb elszívjuk a java munkáskezet a földtől, ennek kihasználását még kelteresebbé tesszük, közben a gyár esetleg elbukik és akkor rosszul járt a földművelés is, a vállalkozó is, meg a gyárba telepedett munkás is. Azt se feledjük el, hogy a magyar mezei munkás manapság, ha csak később át nem alakul, egyelőre nem kitaró gyári emberanyag. Nekem a szentgothárdi kaszagyárban, a zsolnai és brassói fonógyárban, a selyemgubót feldolgozó intézetknél és másutt is, egyhangulag azt mondták a vezetői, hogy: a magyar legénynek kitartásban, a magyar lánynak ügyességben nincs párja az orsók, vagy más gépek körül, míg kint tavaszra nem fordul az idő.

Ekkor azonban, mint a vadlud, ha megnőtt a szárnya, kirepül és visszavágyik a szabad természet ölébe, ahol a munka egyuttal szórakozás is, mert vig nótaszó és kedélyes beszélgetés tartja.

A farmrendszer a kivándorlás kérdését legkevésbé sem oldja meg, ha 20—25 kat. holdat utalunk ki egy-egy telepnek. Részemről négy holdat is sokallok. Mert be van bizonyítva, hogy ma egy holdon akármekkora bolgár család vigan megél, még takarit is. Hiszen ha minden földéhes embernek 25 holdat adunk, minél előbb kifogyunk az osztogatni való földből. Tehát azzal csinján kell bänni és csak annak juttatni, aki abban munkateret keres. Mert a 25 holdas gazda már ur akar lenni és nem munkás. Az egyszerűen to-

A „TORONTÁL” tárcája.

Hármas próba.

Miyéresné asszony, amint nagy zajjal becsapódni hallotta a palotája ajtaját, sziszegő hangon mondta: „Adieu, fiacskám, jó utat!” s még annyi gyöngédséget sem árult el, hogy az ablakhoz ment volna és lássa, vajjon habozás nélkül távozik-e fiatal kedvese.

Összezdülésüknek az emléke, mely estétől reggelig tartott, képtelenné tette a haragon kívül bármely más érzelmre. Egyszersmind a megtorlás hó vágya támadt benne.

Mert túlhaladta a negyvenet, azt képzeletben látta, hogy egész lélekkel kapaszkodik bele, mint utolsó szerelmébe? És cinikusan csálja őt!

Nos, mindenkire rá kerül a sor.

Gondolkozott egy pillanatig . . . Mint gazdag, szabad és nagyon szép asszony, gyakran hallotta, hogy a férfiak szenvedélyüket bizonyították előtte. Egy pár diskret kaland után belebolondult Bernaint Péterbe és öt év óta gyöngöden pártfogó szeretete fogta őt körül. Ez a viszony ismeretes volt. Azért is a hódolatok ritkábbak lettek. Miyéresné azonban hamarosan visszaemlékezett legközelebbi széptevőire.

Lussac? . . . Igen, a szép Lussac, a divatos csábító, kinek minden esetre hízlegetne, ha egy még elegáns és ünnepeit női fűzhetne hódításaihoz.

Mindjárt az nap reggel Lussachoz ment. Amint még haragtól izgatottan oda ért, Lussac épen öltözködött. Az angolosan butorított kis szalonban várakoztatták a szép asszonyt, hová azután Lussac is benyitott kiborotválkozva, kifésülködve, kifogástalan eleganciával, szegfüvel a gomblyukában. Nagy örömet fejezte ki s egyuttal csodálkozott a jó szerencsén, melynek ezt a látogatást köszönhetette.

Miyéresné szükségét érezte, hogy bizalmasan nyilatkozzék. Lussac ugyan a legudvariasabb

figyelmet tanusította iránta, mégis későn fojtott el egy könnyű ásitást.

— Bocsánat, mondta legott. Egy rossz este a körben, vasuti kirándulás . . . katasztrófával . . . Hogy is méltóztatott mondani? . . .

Miyéresné megértette, hogy elhibázta a taktikát. Helyre akarta ütni ügyetlenségét s ürügyet találni a társalgás elnyújtására.

— Ugy-e bár a japán aquarellisták vernissagéára készült ön? kérdezte.

— Igen.

— En hasonlóképpen . . . Ugy hát talán együtt reggelizhetnénk; akarja? Megszoktetem önt.

— Csakhogy . . . ma Kergladyékná kell reggeliznem . . .

Kergladyék azonban Délen voltak már három nap óta. Miyéresné tudta ezt. E mellett az ebédőben az üveges ajtón keresztül egy terítéket pillantott meg, egyetlen egyet. A hazugság nyilvánvaló volt.

— Ugy hát, mondta szárazon, nem tartóztatom önt tovább. Alig maradt ideje, hogy Monacóba érjen a reggelire.

— Monacóba?

— Hiszen ott vannak három nap óta. Az ön kifogása nem ér semmit. Adieu, édesem!

Amint künn volt, kutatja magában a felsülék okait. Ah, mennyire rosszul tette, hogy panaszkodott! Nem kellett volna mást mutatnia, mint mosolyt, csapodárságot, jó kedvet! Megrögtte magát a hibájáért s el akarta tüntetni a hatását még az nap. Pár pillanat elég volt neki, hogy egy újabb büntértsat találjon.

Charnaille gróf egyike volt ama férfiaknak, kik deresedő hajuk dacára megőrzik a nőkkel való elfoglaltságukat, bókokkal, figyelmességekkel veszik körül őket, érdeklődnek érzelmeiknek és öltözetüknek minden apró részletei iránt.

Haza menve, Miyéresné telefonon tudatta Charnailleval, hogy öt órakor meglátogatta őt. A mondott órában becsöngetett nála. Egy

vén inas jött ajtót nyitni és maga Charnaille is megjelent. Beültette vendégét puhán egy zsöllyébe, zsámolyt tolt a lábai alá s udvariasan tudakolta tőle, tejjel avagy citrommal szereti-e a teát, több kiválóan finom süteményt ajánlatott neki s elkábitotta apró figyelmességeivel. A hasábok lánggal égtek a kandallóban. Az összes meggyújtott lámpák ünnepi színt kölcsönöztek a szobának. Azt hitte volna az ember, hogy hivatalos fogadtatás, disztrakoma, de nyoma sem annak a titokzatos intimitásnak, melyet Miyéresné remélt. Erre ő maga kockáztatta meg, hogy kevésbé ártatlan szavakat vegyítsen a társalgásba. Charnaille neki vidámódott. A szemek csillogtak, pödörgette nagyon is fekete kis bajuszát. De inkább csak a szavak, mint a bizalmaskodások felé hajolt. Utóvégre a nők magasztalása egy nő magasztalásává zsugorodott nála. Inyenként beszélt el legújabb jó szerencséjét egy kis munkáslánnyal. Találkát adnak egymásnak minden este.

— Valóban azt mondják, hogy ön szeret felhasználni minden jó alkalmat . . .

— Az igaz, felelte a gróf, kinek hízlegett a megjegyzés.

— Valóban? És ha egy nő, egy ismert nő meglátogatta önt s megérteti önnel, hogy szépsége van önre? . . .

Kiegyenesedett, kidüllesztette a keblét, csinatalanul kacintott, olyan állásban, melyet a legelőnyösebbnek tudott.

— Oh, mondta Charnaille, nem vagyok méltó többé ilyen kitüntetésre . . . És nem szeretném megkockáztatni, hogy gyöngébbnek látszassam.

Miyéresné letette a kalapját, hogy precízozza a helyzetet.

— Megengedi? Nagyon meleg van!
Charnaille a zongorára tette a kalapot, miután pompásnak jelentette ki.

Dacára a szégyennek, melyet érzett, hogy felkínálja magát, ő, ki annyiszor megtagadta magát, dacára a fájdalmas félelemnek, hogy csábítása hatástalan marad, Miyéresné oda ült Char-

vább üzné a mai talajrontó és időfecsérlő szemgazdaságot, mert amellől is jól megél a saját igényei szerint. Erős hitem, hogy hazánkat a kertészeti műveltség egyes holdak milliói fogják fölvirágoztatni. Tömredék hasznos főzések és zöldség volna elhelyezhető a világpiacra, ha nagyban termelnék. Erre kell szorítani a kistelepeket, nem gyáriparral, meg 25 hold földdel biztatni. Hiszen tekintve, hogy Amerikába évenként tízezerszázra vándorolnak ki az aranyborjú kalandorai: a hatmilliónál alig több hazai nagybirtok 25 holdjával csak 240.000 tanyabirtokot adna ki, pedig hát közel három millió munkás családfő szeretne magának tulajdonságot szerezni. Gondoljuk meg, hogy 20-30 év múlva még rettenetesebb alakban fog mutatkozni a földéhség, ha nem gondoskodunk arról, hogy mindenkor a munka legyen sok és a földterület minél kisebb.

Szerintem a földéhséget nem csillapítja, hanem inkább szítja mindenki, aki akkora adagokat szán a telepítésnél egy-egy családnak, hogy ezen adagnak nagysága eleve kizárja egyfelől a belterjes munkára való hívanatos áttérést, másfelől pedig az összes igényjogosultak kielégítését.

HIREK.

Tájékoztató.

A fürdő (telefon 118. sz.) minden nap reggeli 6 órától kezdve az urak részére nyitva van; hölgyek részére minden hétfő, szerda és pénteken déltől 1/2 óráig délután. Ugyanazon napokon este 5-től 7 óráig urak részére is. Völgyi hölgyek részére minden nap délelőtt 12 óráig. A kádfürdő reggeltől este 7-ig nyitva marad. Szombaton délután deákok számára a medencefürdő nyitva. (903)

A gyermekért.

— Az iskolagyermekbarát-egylet fölhívása. —

A gyermekvédelem, nemcsak a gyermeknapokon, hanem állandóan aktuális nálunk. Rengeget sok tenni való van, hogy a gyermekek százezreit kiemeljük a mocsárból, megmentjük a pusztulástól.

Az iskolákban, de különösen a népiskolákban legjobban táruul élnek a gyermeknyomoruság. Ott nyüzsgés a szemünk előtt a sok-sok gyerek, amek kibúvik a proletárszülők nyomoruságos vackából s beszélnek nekik minden szépről, tündérvilágról, míg legtöbbször nincs cipője, rongyos a ruhája s gyomra korog az éhségtől.

naillé mellé a diványra. Ez gavallérosan félre huzódott, hogy több helyet engedjen neki. A szép asszony feléje huzódott egy kissé, mint az operettek kacagtató jeleneteiben szokás. De Char-naillé abban a pillanatban felkelt, hogy a tüzet megpiszkálja.

Minden lehető félreértés nélkül látni engedte elhatározását, hogy tiszteletteljes marad, bármily sértő legyen is ez.

Mihelyt meggyőződött erről, Miyéresné olyan lett, mint a fáradt harcos, kit le lehet fegyverezni s ki a sors kenyé-kedvére bizza magát.

— De mi leli, kedves barátom? Ugy látszik, nem jól érzi magát!

— Igen, mondta a szép asszony, felhasználva ezt az ürügyet, a hőség, talán... Jobb, hogy haza megyek...

Mig az automobilja gurult, eleinte megsemmisülten ült a vándorosokon. Amint könyei feltolaktak, volt ereje visszafojtani őket, hogy vizsgálhassa az arcát, mielőtt könyei megzavarnák. Elővette a kis tükröt a kezi táskájából s a villamos fényénél vizsgálta magát. A szemhéjai duzzadtak, az arca petyhüdt, ajkai lágyak és összehuzódottak. Legott érezte a hanyatlást s mig fényes autója tova röpitette őt, ő a tükrő fölé hajolt s komolyan tanulmányozta az arcát most először és úgy találta, hogy az élet bizony megviselte.

Hevesen visszadugta a tükröt a tokjába s hogy meneküljön az utálatos gyötrelmetől, kinézett az ablakon. Hol volt? A Montaigne-avenuen. De hiszen itt lakik Vaillant Raoul, a legrégebb, leghűbb imádója. Hányszor felajánlotta neki nemcsak a szerelmét, de az egész életét is! Oh, ez kifogástalan férj lett volna, aki kiérzi a nők titkos szomorúságait és ért a vigasztaló szavakhoz.

Elhatározta magát. Vaillant még ma este ismerni fogja a boldogságot, melyet oly régóta áhitott szenvedélyes féltéssel.

Bele szólt a kagylóba:

— Álljon meg a 14. szám előtt.

Nyáron még csak valahogy elviselik a nyomoruságot, de a tél zordsága fáj, csip, mar s bizony ki tudja, mit gondolnak az istenkéről, aki minden jónak a kuforrása s nekik mégis csak minden rossz jut.

Ezért aktuális mindig a gyermekvédelem s ezért ajánljuk most a tél küszöbén a legmelegebben a tehetősek figyelmébe a nagybecskereki iskolagyermekbarát egylet alábbi fölhívását, amely szól a következőképpen:

Nemes támogatóink a gyermeksegélyezésben!

Önzetlen támogatásuknak köszönhetjük azt, hogy immár másfélévtized óta vagyunk azon lélekemelő, szívünket örömmel és a jövőre nézve reménnyel eltöltő helyzetben, hogy elemi iskoláinkat látogató gyermekeinket téli ruhával, iskolakönyvekkel, író- és a tanuláshoz szükséges egyéb szerekkel, a távolabb lakókat a zord tél idején délelőtt meleg étellel láthatjuk el. Csöndben és feltűnés nélkül végezzük ezen munkánkat, ápolva az emberiség gyöngye csemetéit, az embervirágokat, kik majd gyümölcsöse érve, folytatni lesznek hivatala azon munkát, melyet Isten szent akaratából az emberiség és a haza javára végezniök illik és kell.

A mikor ismét az Önök jóságos szíve és nemes lelke felé fordulunk, azon benső kérelmünkkel, hogy minket ösmeretes tevékenységünkben, tetszésük és tehetségük szerint, pénzzel, ruhaneműekkel, élelmi cikkekkal támogatni kegyeskedjenek, — egyszersmind azokat, kik szerény egyletünknek még nem tagjai, arra kérjük, hogy ebbe lépjenek be.

Különös sulyt fektetünk arra, hogy szám szerint, de meg a tagoknak munkássága szerint is, egyletünk erősödjenek odáig, hogy az egyletnek saját erájából kifejezhető tevékenysége ne álljon oly csekély, majdnem eltűnő arányban, mint eddig, mert ez egyuttal emelne öntudatban, bátorságban és buzgólkodó tevékenységben is az egyletnek mindenkori vezetőit. Az egyleti céljainkat támogató adakozók iránt minket eltöltő hála éppen úgy meg fog bennünk mindenkor maradni, mint a milyen kétségtelen az is, hogy a közhatóságok, testületek és egyesek nemes adakozásának kikérésére ezután is utalva leszünk, annál inkább, mert népiskoláink fejlesztése által az azokba járó és nagyrészt támogatásra szoruló tanulók száma is folyton növekszik.

Azon benső kérelemmel végezzük jelen szerény fölhívásunkat, hogy nemes jóindulatukat tartsák meg részünkre, hiszen Isten előtt kedvesebb, magunknak is jólesőbb dolgot nem cselekedhetünk, mintha az emberiség virágait ápolgatjuk, fejlődésüket elősegítjük, velük megértjük, hogy a szeretet védőszárnyai lebegnek felettük. Nagybecskerek, 1909. évi október hóban.

Az »Iskolagyermekbarát-egylet« nevében:

Baadén Károly,

alelnök.

Büchler Hugó,

titkár.

Menoxer Lipót,

elnök.

Wégling István,

pénztáros.

Bevezették a hideg előszobába, majd a szigorú dolgozó szobába, hol Vaillant lámpánál olvasgatott és összerendezett, amint Miyéresné megpillantotta, kinek az arca zavart árult el.

A szegény asszony meg sem próbálta összeszedni magát. Kiontötte keszervét és kétségbeesését, bevallotta, hogy szentimentális életének ez az órája tragikus, sirt, zokogott fájdalomában. Majd kezeibe temette az arcát s egész testében göresösen vonaglott.

Vaillant megdöbbenve, nem tudott mit szólni. A nagy dolgozó szoba csöndjében és félhomályában, hol csak a márvány falóra tiktakja hallatszott, mindketten némák és mozdulatlanok voltak.

Vaillant végre csillapítani próbálta őt. Gyöngéd, nyájas testvéries lett, de semmi több. E kétségbeesés és e könyek látása megfagyasztott benne minden más érzést.

A szép asszony megértette őt. A felajánlott szerelem, a hirtelen kitört szenvedély helyett nem kapott egyebet jó tanácsnál, gyóntatói intelmeknél. Ez, ez már a vég volt! Ime... Nagyon sokáig várt.

— Nagysága, mondta a szobaleánya, alighogy haza tért, Péter ur a kis szobában van. Elsikoltotta magát, mint aki vízbe zuhant s kit valami hirtelen, nem várt, csodás körülmény kiment.

— Péter!

A fiatal ember várt kissé zavarodottan a reggeli heves kitérésök után s mert nem akarta, hogy visszatérését lekicsinylő eredménynek vegyék.

— Kedves barátom, mondta, rosszul viseltem magamat, bevallom, de maga is, és én...

A szép asszony nem hagyta őt kibeszélni. Hevesen átölelte őt és arcát a kedves mellébe temetve, örömittasan, majdnem eszméletlenül susogta:

— Nem... Az én hibám, csak az én hibám...

Paul Reboux.

— A bíróság köréből. A király megengedte, hogy Takács Elek zombolyai kir. járásbíró és Reiter Rezső topolyai kir. járásbíró albiró saját kérelmükre kölcsönösen áthelyeztessenek.

— Áthelyezés. A m. kir. vallás- és közokt. miniszter Bontilovics Gusztáv ozorai és Moldován Traján tordaszentlászói áll. el. iskolai tanítókat kölcsönösen áthelyezte.

— Eljegyzés. Perjessy János facseti járási szolgabíró eljegyezte Kriván Ninuska kisasszonyt Nagybecskerekéről.

— A munkásgimnázium sikere. A kultur. egyesület munkásgimnáziuma iránt az idén örvedetes nagy érdeklődés nyilvánul. A felső kereskedelmi iskola tágas nagyterme, ahol az előadásokat tartják, minden előadásra majdnem megtelik hallgatósággal. Tegnep este is közel százan hallgatták Perl Mihály tanár vegytani előadását és dr. Fialowski Béla orvos egészségügyi előadását. Perl tanár a fémekről, azok használatáról beszélt, mig Fialowski dr. az érzékszervekről tartott előadást s mindkettőjük előadását nagy figyelemmel és érdeklődéssel hallgatták a megjelentek.

— Orvosválasztás Nagytorákon. A Nagytorákon megüresedett körorvosi állást tegnap töltötték be választás útján. A választás tegnap délelőtt folyt le a községházán Lowieser Imre központi főszolgabíró elnöklésével, amely alkaiommal dr. Zeizler Nándort egyhangulag megválasztották nagytorági körorvosnak.

— Bimbóhullás. Sulyos csapás érte Deutch Emilt, a Strasser és König budapesti gabona nagykereskedő cég nagybecskereki képviselőjét. Mint ugyanis részvételt értesülünk Miklóskánévű 1 éves kis fiacskája ma meghalt. Az elhunyt kis ártatlanságot holnap fogják eltemetni.

— A nagybecskereki iparos továbbképző tanfolyamok. Az iparos továbbképző tanfolyamok f. é. november 1-én veszik kezdetüket Nagybecskereken. Általános tanfolyamok lesznek: üzleti fogalmazás, gyakorlati számtan és mértan, szerkesztő és ábrázoló mértan, szabaddézi rajz és ipari könyvvezetés, Szaktanfolyamok: kömüves, ács és géplakatos ipar. Beiratkozni az állami elemi iskola helyiségében lehet évenként 6-7-ig.

— A toronykereszt feltűzése. Tegnep délután és ma reggel végezték a helybeli róm. kath. plebánia-templom ujonnan aranyozott toronykereszt feltűzésének életveszélyes és az óriási számban összeverődött nézőkre izgalmas munkáját. A roppant sulyú acélból készült vaskereszt és a hozzávaló óriási méretű gömbnek meg-aranyozása 1728 koronába került és a tűzaranyozást Hie Mátyás helybeli ércöntömmester végezte szépen és kifogástalanul. Feketics Imrének hívják a bator kömüvesegédet, aki a vállalkozó Hoff Nándor és társai megbízásából a szédületes magasan biztos kézzel végezte elsőben a gömbnek, azután pedig a keresztnek elhelyezését. Ma délelőtt végződött be azután a nehéz munka. A magasan csillogó toronykeresztbe Magyar Pál pápai kamarás-plebános egy pléhdobozba foglalt pergament emlékiratot helyeztetett el, melyben a templomnak a kir. kincstári kegyuraság által most eszközölt renoválásának rövid adatai mellett a pápa és a király nevei után a megyés főpásztor, továbbá a vármegyei, városi és egyéb hatóságok jelenlegi tisztviselőinek névlistroma foglaltatik. Itt megemlítjük, hogy az egész templom tatarozása 10.863 kor. 75 fillérjébe került a kegyuri kincstárnak, mihez még a helybeli római katolikus hitközség által kézimunka és igazságszám megváltása címén körülbelül 600 korona járult.

— Köszönet. A nagybecskereki róm. kath. árvaháznak Schaffner Katalin 20 koronát adományozott. Az adományért e helyütt mond hálás köszönetet az árvaházegylet elnöksége.

— Égő kocsi. Mint tordai levelezőnk jelenti, könnyen vezetessé válható baleset történt ott tegnap délelőtt. Tóth Sándor odaváló gazda ember ugyanis kukoricaszárral megrakott kocsijával hazafelé igyekezett. Utközben a gazda pipára gyújtott. A gyufa nagyot pattant, amitől a lovak megugrottak. Az ugrástól az égő gyufa a gazda kezéből a kocsiba esett, ahol a száraz kukoricaszár egy pillanat alatt tüzet fogott s csakhamar a kocsi lángborult. A tüztől persze a lovak megbokrosodtak s vad rohanással futottak tovább. Az égő kocsiról Tóth és vele volt fia legugrottak s Tóthnak nem is esett baja, de fiának eltört a vállperce. A lovak tovább rohantak a kocsival, mig egy fatörzsnak nem viték, ahol megakadtak. Itt a lovak eltépték magukat a kocsitól, mig a kocsi porrá hamvadt.

— Nyilvános köszönet. Eckstein Vilmosné urnó bold. férjének sírköve állítása alkalmával egyletünk céljaira 40 koronát adományozni méltóztatott, mely nemes adományért hálás köszönetet mond Weisz Izidor, a Chevra-Kadisa elnöke.

Országos vásár. A nagybecskereki rendőrkapitánysághoz érkezett értesítés szerint Ujvidéken október hó 30., 31-én és november 1-én tartják meg a legközelebbi országos vásárt, amelyre vészmentes területéről és szabályszerű marhalevéllel mindenféle állat felhajtható.

A visszatetsző szaga és ize következtében oly nehezen bevehető csukamájolaj végre jó ízű és könnyen emészthető állapotban kapható a híres „Scott-féle Emulsió”-ban, mely minden gyógyszerárban árusítatik. (3)

Feloldott marhazárlat. A Nagybecskerekben, szeptember hó 1-én, 18-án és 30-án szórványosan fellepett lépfene megszűnve, a város polgármestere az annak idején elrendelt zárlatot a mai napon feloldotta.

Holttest a kukoricásban. Mint Nagy-kikindáról jelentik, az ottani határban a kukoricásban a minap hajnában meggyilkolva holtan találtak Matuska Lajos kiszombori lakost. Hogy miképpen került oda és ki ölte meg, eddig nem tudni. A csendőrség most erőlyesen nyomoz.

Művészet, irodalom.

Heti műsor.

Október 16. Szombat: Szerelmi keringő. (Operett újdonság.)
Október 17. Vasárnap délután: Tatárjárás, Vasárnap este: Szerelmi keringő.
Október 18. Hétfőn: A bűnös. (Dráma újdonság)

A koldus gróf. Tegnap este Ascher sokat hallott operettje A koldus gróf került ismét színre s hogy ez a kedves muzsikájú operett még nem vesztette el népszerűségét, azt bizonyítja, hogy a színházban sokan voltak. Az előadás is igen jó volt s Remete Géza a címszerepben, amely legjobb szerepeinek egyike, egyúttal is nagy tetszés mellett játszott. Kitűnő humorral adta Shippelt Solymosi Sándor s igen kedvesen játszott és énekelt Haraszi Vilma Malona szerepében, Mezei Margit pedig Jessy szerepében. Jók voltak azonban Tihanyi, H. Lévai Berta, Toronyi, no és a kis Markovics Bandika, valamint általában a többi előadók is.

Mary Ann. Ma este Zauggill bájos és finom vígjátékát, a Mary Ann-t mutatja be a színház a címszerepben Hevesi Gusztival. A többi főbb szerepeket Gózon Béla, Remete Géza, Tihanyi Béla, Solymosi, H. Lévai Berta és Haraszi Vilma játsszák.

TÁVIRATOK

A válság.

Wlassics Gyula szerepe.

Budapest, okt. 15. (A „Torontál” eredeti távirata.) Wlassics Gyulának a válságba való belevonása foglalkoztatja most leginkább a politikai világot. Bár egyrészt azt mondják, hogy Wlassics Gyula nem hajlandó vállalkozni egy kibontakozási kabinet alakítására, a Wlassics-kabinet lehetőségére nincs kizárva. Hogy a Wlassics-kombináció fonala nem szakadt meg, azt bizonyítja az is, hogy ma délután Wlassics és Kossuth találkoznak egymással, hogy tárgyaljanak.

Wlassicsnak a kibontakozásba való belevonása a függetlenségi pártban különösen Justhknél élénk visszatetszést szül és arról panaszkodnak, hogy Kossuth és Apponyi a párt háta mögött dolgoznak, hogy a pártot befejezett tények elé állítsák.

A Wlassics-kabinetre vonatkozólag Hoitsy Pál, a függetlenségi párt alelnöke a következőket mondotta:

— Hogy képzeli Wlassics, hogy tőlünk indemnitást kap, mikor azt a mostani kabinetnek sem adjuk meg.

Justh Gyula is nagyon ingerült az újabb események miatt s ma elutazott a fővárosból. Mikor elutazása előtt megkérdezték tőle, hogy ilyen válságos időben hogy távozzon el a fővárosból, ezt mondta:

— Minek maradjak itt, mikor Kossuth úgy sem mond meg semmit. Arról pedig, ami már megtörtént, otthon is értesülök a lapokból.

Lukács László Bécsben.

Budapest, okt. 15. (A „Torontál” eredeti táv.) Mint Bécsből sürgönyzik, Lukács László ma odaérkezett. Bécsi tartózkodásának céljáról közelebbit nem tudnak.

Justh kibontakozási terve.

Budapest, okt. 15. (A „Torontál” eredeti táv.) A politikai körökben legújabbán arról beszélnek, hogy Justh Gyulának is van egy kibontakozási terve, amelyet átadott Wekerlének. Hogy ez a terv azonban miből áll, arról a híresztelők nem tudnak.

Mi lesz?

Budapest, október 15. (A „Torontál” eredeti táv.) Politikai körökben a legkülönbözőbb kombinációk röpködnek arról, hogy mi fog történni. Azt beszélnek, hogyha a Wlassics-kabinet alakítása nem sikerül, akkor Wekerle Jósika Samu báróval, a Bánffy-kabinet király személye körüli miniszterével fog próbálkozni. Ha Wekerle egyáltalán nem találna utódot, akkor a képviselőház elhatározza a bankbizottság jelentésének a tárgyalását. Persze, ezt a képviselőháznak királyi kéziratral való elnapolása s az ugynevezett harci-kabinet kinevezése követné, amely azután feloszlana a képviselőházat.

A 67-esek koncentrációja.

Budapest, okt. 15. (A „Torontál” eredeti távirata.) A „Neue Frei Presse” budapesti levelezője a válságról írott cikkében a többek között ezeket mondja: Wekerle, Andrássy, Kossuth és Apponyi jelenleg olyan kibontakozási tervet dolgoznak, mely az összes mérsékelt elemeket koncentrálna igyekszik a rég húzódozó válságot megoldani. Az utóbbi időben e kibontakozási tervvel kapcsolatban több ízben történtek érintkezések Andrássy Gyula gróf és Tisza István gróf között, melyek azt a célt szolgálták, hogy az 1904 óta két táborra szakadt hatvanhetesek közötti kooperációt lehetőségessé tegyék. Anélkül, hogy autentikus adatok állanának rendelkezésre, szinte bizonyosra vehető, hogy bizonyos előfeltételek mellett sikerülni fog a jelenlegi hatvanhetesek és az ószabadelvék közötti egyezséget hozni létre. Andrássyról azt mondja a cikk, hogy ő csak bizonyos katonai engedmények esetén hajlandó szerepet vállalni a kibontakozási tervben, míg Tisza István grófról tudni véli, hogy csak Andrássyval együtt hajlandó a válság megoldásában részt venni s amennyiben Andrássy vállalná a felelőség egy részét, úgy Tisza István gróf kész volna már most visszatérni az aktív politika színterére. Hogy Kossuth és Apponyi Albert gróf is részt vettek a tanácskozáson, az annak a jele, hogy még mindig biznak abban, hogy a két függetlenségi államférfiut s velük együtt a függetlenségi párt mérsékeltbb elemeit sikerülni fog ez új kibontakozási terv számára megnyerni, mely a korona és nemzet közötti egyetértést helyreállítani s továbbra is fentartani igyekszik.

Uj magyar báró.

Budapest, okt. 15. (A „Torontál” eredeti távirata.) Mint a hivatalos lap mai száma közli, a király Müller Kálmán dr. egyetemi tanárnak, a kiváló orvos-tudós-nak a magyar bárói méltóságot adományozta.

Blériot Budapesten.

Budapest, okt. 15. (A „Torontál” eredeti távirata.) Blériot, a híres aviatikus feleségével együtt holnap Budapestre érkezik, hogy vasárnap a Rákóczi-mezőn felszálljon repülőgéppel. Hir szerint Károlyi Mihály gróf megkérte Blériot-ot, hogy valamelyik útjára vigye magával. Blériot felszállása iránt különben az egész országban rendkívül nagy az érdeklődés.

Az osztrák válság.

Budapest, október 15. (A „Torontál” eredeti táv.) Mint Bécsből jelentik, a két cseh miniszter lemondása dacára politikai körökben a Bienerth-kormány pozícióját szilárdnak tartják s nem hiszik, hogy a cseh miniszterek lemondása az egész kormány bukását vonná maga után.

Ferrer kivégzése.

Budapest, október 15. (A „Torontál” eredeti táv.) Ferrer, a kiváló anarkista tudós felháborító kivégzése ma is állandó izgalomban tartja az egész művelt világot s mindenütt a legnagyobb megbotránkozással szólnak a sötét spanyol reakció gyalázatos tettéről. Az izgalom főleg a munkások körében nagy és egyre jobban növekedik. Különösen Olasz- és Franciaországban rendkívüli az elkeseredés Ferrer kivégzése felett s a munkások nagy tüntetésekkel adnak kifejezést elkeseredésüknek. Párisban tegnap este ismét véres tüntetés volt Ferrer kivégzése miatt s a rendet a katonaság csak nagy nehezen tudta helyreállítani. Véres tüntetéseket jelentenek Florenczből is, ahol a tüntetők a lovas katonasággal összeütköztek, miközben mindkét részről számosan megsebesültek.

Nápolyi jelentés szerint az ottani munkástözsde kimondta, hogy holnap 24 óras általános sztrájkot rendez. Ugyancsak általános sztrájk lesz holnap Milanóban is.

Kerülő uton érkezett madridi jelentések szerint Spanyolországban Ferrer kivégzése miatt nagy az izgalom s véres események kitörésétől tartanak, Barcelonában ugyan csönd van, de azt mondják, hogy titokban az anarkisták nagy dolgokra készülnek. Madridban a kormány tagjai nem mernek az utcára kimenni. Lisszabonban az egész város gyászol. Számos épületen gyászlobogó leng.

A magyarországi szociáldemokrata párt szintén elhatározta, hogy nagy gyűlést és tüntetést rendez Ferrer kivégzése miatt.

Határidő-üzlet.

Budapest, okt. 15. (A nagybecskereki Lloyd-társulat távirata.) A mai tőzsdén déli zárlatkor a következő árat jegyezték:

Buza (októberre)	29.—
Buza (áprilisra)	28.68—
Rozs (októberre)	19.66—
Zab (októberre)	15.30—
Tengeri (októberre)	13.86—

Piaci árak.

Hivatalosan feljegyeztettek a Nagybecskerekben 1909. évi október hó 15-én megtartott hetvásár alkalmával:

buza	50 klgr.	13.80 korona
kétszeres	„	9.—
rozs	„	8.70
árpa	„	6.50
zab	„	6.50
kukorica	„	7.—
repce	„	7.80
széna I.	„	7.—
„ II.	„	6.—
szalma I.	„	5.—
„ II.	„	5.—
burgonya 1 klgr.	„	10.—
disznóhús I.	„	1.80
„ II.	„	1.70
marhahús I. 1 klgr.	„	1.20
„ II.	„	1.12
borjúhús I.	„	1.52
„ II.	„	1.40
juhús	„	1.04
zsir	„	1.60

Bérlet 14. sz. **VÁROSI SZÍNHÁZ.** 16-ik előadás.

Nagybecskerekben, pénteken, 1909. okt. 15-én:

MARY ANN.

Vígjáték 4 felvonásban. — Irta: Izrael Zangwill.

SZEMÉLYEK:

Lancelot, zeneszerző	—	Gózon Béla
Péter, tea-ügynök	—	Remete Géza
Herr Brahmsen, zeneműkiadó	—	Tihanyi Béla
Samuel Smidge, falusi lelkész	—	Solymosi Sándor
O' Gorman, újságíró	—	Turai Antal
Jim Blaydes, orvostanhallgató	—	Nagy Pál
Lord Tottenham az „Automobil klub” tagja	—	Andai Károly
Howard, komornyik	—	Halmi Béla
Mrs. Leadbatter, külvárosi szálló-tulajd.	—	H. Lévai Berta
Rosie, a leánya	—	Haraszi Vilma
Mary Ann, mindenek cseléd	—	Hevesi Gusztó
batternál	—	—

Szombaton, október 16-án:

SZERELMI KERINGŐ.

Felolós szerkesztő: **SOMFAI JÁNOS.**

